

Nr 47

Skatteutskottets betänkande i anledning av motion angående den statliga skatteutjämningen till kommunerna.

Motionen

I motionen 1971:326 av herr Söderström (m) hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär utredning i syfte att pröva möjligheterna att vid den statliga skatteutjämningen till kommunerna som instrument även utnyttja indexsättning av vissa strukturfaktorer.

Gällande bestämmelser m. m.

Enligt förordningen (1965:268) om skatteutjämningsbidrag (ändr. 1970:341) utgår statsbidrag till kommunerna i syfte att åstadkomma en skatteutjämnande effekt emellan. Skatteutjämningsbidrag utgår dels vid brist på skattekraft till landskommuner, köpingar, städer, landstingskommuner och kyrkliga kommunenheter, då skattekraften, dvs. skatteunderlaget per invånare, understiger en viss nivå, dels vid hög utdebitering till landskommuner, köpingar och städer, då den sammanlagda kommunala utdebiteringen överstiger medelutdebiteringen i riket. Härutöver kan extra skatteutjämningsbidrag beviljas om särskilda skäl föreligger.

Vid brist på skattekraft erhåller kommun ett tillskott av skatteunderlag, som varierar med hänsyn till kommunernas geografiska läge. Landet är nämligen indelat i tre skattekraftsområden.

Skattekraftsområde 1 omfattar hela riket med undantag av de fyra nordligaste länen samt vissa delar av Värmlands, Kopparbergs och Gävleborgs län, vilka länsdelar tillhör skattekraftsområde 2, skattekraftsområde 2 dessutom Västernorrlands och Jämtlands län samt Västerbottens läns kustland och skattekraftsområde 3 Lapplandsdelen av Västerbottens län och Norrbottens län.

Efter en vid 1970 års riksdag antagen ändring beträffande Gotlands kommun i förordningen om skatteutjämningsbidrag gäller följande regler beträffande skatteutjämningsbidrag vid brist på skattekraft.

Landstingskommun i skattekraftsområde 1 och de delar av Värmlands, Kopparbergs och Gävleborgs läns landstingskommuner, som tillhör skattekraftsområde 2, garanteras i princip en skattekraft som motsvarar 95 % av medelskattekraften i riket, övriga landstingskommuner i skattekraftsområde 2, 110 %, landstingskommuner i skattekraftsområde 3, 125 %.

Gotlands kommun, 92 %

annan kommun i skattekraftsområde 1, 90 %

annan kommun i skattekraftsområde 2, 110 %

och annan kommun i skattekraftsområde 3, 125 %.

Bidrag vid brist på skattekraft utgår med det belopp, som erhålles när tillskott av skatteunderlag enligt ovan multipliceras med den utdebiteringssats, som kommunen fastställt för bidragsåret.

För landstingskommun gäller dessutom den särskilda garantin att tillskottet av skatteunderlag inte skall understiga vad landstingskommunen för år 1965 har uppburit i tillskjutet skatteunderlag enligt tidigare bestämmelser om skatteersättning.

Om den sammanlagda utdebiteringen för allmän kommunalskatt i kommun understiger medelutdebiteringen, skall de procenttal som gäller inom de olika skattekraftsområdena reduceras. Bidraget utgår med ett belopp som motsvarar produkten av skatteunderlagstillskottet och kommunens utdebiteringssats för bidragsåret.

Skatteutjämningsbidrag vid hög utdebitering beräknas på så sätt att kommunens hela skatteunderlag (inkl. ev. tillskott) multipliceras med en viss procent av den del av den totala utdebiteringen, som överstiger medelutdebiteringen i riket.

Extra skatteutjämningsbidrag utgår i form av vanliga extra bidrag och s. k. stimulansbidrag. Vanliga extra bidrag utgår i vissa fall till kommuner där den ordinarie bidragsgivningen är otillräcklig. Syftet med stimulansbidragen är att stimulera till frivilliga kommunsammanläggningar. Dessa bidrag utgår i sådana fall där sammanläggning av kommuner leder till en inte oväsentlig minskning av den ordinarie bidragsgivningen.

Övergångsbidrag utgår i syfte att begränsa utdebiteringshöjning för delar av kommun i samband med kommunsammanläggningar. Bidraget kommer invånarna i viss del av den sammanlagda kommunen till godo. Bidraget utgår i regel under en femårsperiod, varvid bidraget successivt minskar.

De ordinarie skatteutjämningsbidragen fastställs av länsstyrelsen under året före det år som bidragen skall utbetalas till kommunerna. Storleken av dessa bidrag är, såvitt gäller bidrag vid brist på skattekraft, beroende av de utdebiteringssatser som har beslutats av kommunerna för det kommande året. Övergångsbidrag och extra bidrag fastställs av Kungl. Maj:t efter ansökan och prövning i varje särskilt fall.

De totala skatteutjämningsbidragen för åren 1966–1971 framgår av följande tabell. I beloppen ingår ej övergångsbidrag.

Skatteutjämningsbidrag 1966–1971 (milj. kr.)

	1966	1967	1968	1969	1970	1971
Kommuner	635	701	797	891	966	1 108
Församlingar	62	64	70	75	81	84
Landsting	355	392	440	494	561	589
	1 052	1 157	1 307	1 460	1 608	1 781

Skatteutjämningsbidragen för år 1971 fördelar sig på län och invånare enligt följande.

Län	Milj.kr.	Kr./inv.	Län	Milj.kr.	Kr./inv.
Stockholms	29,1	20	Älvsborgs	70,1	175
Uppsala	28,6	142	Skaraborgs	69,4	271
Södermanlands	33,3	135	Värmlands	93,6	328
Östergötlands	60,0	160	Örebro	54,3	197
Jönköpings	62,7	205	Västmanlands	35,8	137
Kronobergs	46,4	280	Kopparbergs	69,4	249
Kalmar	89,2	369	Gävleborgs	114,9	392
Gotlands	35,4	654	Västernorrlands	167,4	611
Blekinge	40,1	263	Jämtlands	108,8	862
Kristianstads	49,7	187	Västerbottens	162,8	696
Malmöhus	34,7	49	Norrbottens	230,9	899
Hallands	38,2	197			
Göteborg och Bohus	56,1	80		1 780,9	222

Enligt beslut vid 1971 års riksdag (prop. 1971:84, FiU 24, rskr 160, SFS 189--192) har reglerna för utbetalning av kommunalskatt till kommunerna ändrats. De nya utbetalningsreglerna, som endast avser primärkommuner och landstingskommuner, innebär att vid beräkningen av skatteförskotten till kommunerna hänsyn skall tas till den konstaterade befolkningsökningen under de senaste två åren. En successiv övergång till det nya systemet skall ske för att åstadkomma en utjämning av utbetalningarna av ökat förskott. Härigenom kommer förskottsutbetalningarna till kommunerna år 1972 att bli ca 160 milj. kr. större än med tidigare system. Motsvarande merutbetalning stiger därefter till mellan 300 och 400 milj. kr. år 1979 för att därefter sjunka ned till 100 milj. kr.

Skatteutjämningsrevisionen (Fi 1970:74), som har till uppgift att göra en översyn av reglerna om skatteutjämningsbidrag till kommunerna, skall enligt utredningsdirektiven ha som målsättning att med bevarande av det nuvarande systemets principiella uppbyggnad — innefattande enkelhet och lättillämplighet — uppnå en bättre och rättvisare utjämning av det kommunala skattetrycket i olika delar av landet.

Utskottet

Enligt nuvarande bestämmelser utgår skatteutjämningsbidrag dels till kommuner, landstingskommuner och kyrkliga kommunenheter, när skattekraften, dvs. skatteunderlaget per invånare, i kommunen understiger en viss nivå (skatteutjämningsbidrag vid brist på skattekraft), dels till kommuner, när den sammanlagda utdebiteringen för allmän kommunalskatt överstiger medelutdebiteringen i riket (skatteutjämningsbidrag vid hög utdebitering). Utöver dessa bidrag kan extra skatteutjämningsbidrag utgå. De faktorer som bestämmer de generella bidragens storlek är, förutom den kommunala utdebiteringen, medelskattekraften i riket, skattekraften i kommunen, indelningen i skattekraftsområden — med

olika nivå på garanterat skatteunderlag - och utdebiteringsgränsen, vilken motsvarar sammanlagda medelutdebiteringen i riket.

Avsikten med utredningsyrkandet i motionen 1971:326 är att åstadkomma större rättvisa mellan kommunerna genom att som instrument vid skatteutjämningen även utnyttja indexsättning av vissa struktur-faktorer.

Som framgår av den tidigare redogörelsen tillsattes förra året på begäran av riksdagen en utredning - skatteutjämningsrevisionen - med uppgift att se över reglerna om skatteutjämningsbidrag till kommunerna. Översynen skall ha som målsättning att med bevarande av det nuvarande systemets principiella uppbyggnad uppnå en bättre och rättvisare utjämning av det kommunala skattetrycket i olika delar av landet. Enligt utredningsdirektiven bör översynen grundas på bedömningen av systemets effekter hittills i olika hänseenden.

Utskottet vill i detta sammanhang också erinra om att värriksdagen enligt förslag i prop. 1971:84 beslutat om ändrade regler för utbetalning av kommunalskatt, innebärande ökade förskottsutbetalningar till kommuner med befolkningsökning.

Av det anförda framgår att det i motionen berörda spörsmålet redan är föremål för utredning. Med hänsyn härtill och då det finns anledning räkna med att utredningens arbete kommer att resultera i ett mer differentierat skatteutjämningsystem än det nuvarande avstyrker utskottet bifall till skrivelseyrkandet i motionen.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet
att riksdagen avslår motionen 1971:326.

Stockholm den 13 oktober 1971

På skatteutskottets vägnar

ERIK BRANDT

Närvarande: herrar Brandt (s), Magnusson i Borås (m), Eriksson i Bäckmora (c), Kristenson (s), Wörnberg (s), Larsson i Umeå (fp), Carlstein (s), Wikner (s), Sundkvist (c), Stadling (s), Westberg i Hofors (s), Olof Johansson i Stockholm (c), Hörberg (fp), Söderström (m) och fru Normark (s).